

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

ПОТЕНЦІАЛ МОРСЬКОГО ПОРТУ ЧОРНОМОРСЬК В СИСТЕМІ ЕКСПОРТНИХ ПОСТАВОК ПРОДУКЦІЇ АПК

Кирюхін А.В., аспірант
Афанасьєва О.К., кандидат економічних наук, доцент
Одеський національний морський університет

Загальновідомі статистичні дані останнього довоєнного 2021 року доводять, що Україна відбулася як світовий лідер за багатьма провідними аграрними товарами. У 2021 році вона забезпечувала 10 % світової торгівлі зерном, будучи четвертим за розміром експортером зерна після США, Аргентини та Росії. Євросоюз, тобто всі його 27 країн-членів разом узяті, посідав п'яте місце. Зокрема, Україна була третім експортером кукурудзи у світі і шостим експортером пшениці. Україна також ключовий гравець світового ринку олійних культур та олії. До російського вторгнення вона забезпечувала понад половину світової торгівлі соняшниковою олією, 12 % світової торгівлі ріпаком та 1 % світової торгівлі соєю.

До війни 89 % зернового експорту України спрямовувалися через порти Чорного моря: Одеса, Чорноморськ, Південний та Миколаїв. Разом вони перевалювали до 6 млн. тонн зерна на місяць.

Серед морських портів України по вантажообігу порт Чорноморськ при проектній потужності 32 000 тис. тонн [1] у 2021 році переробив 25 638,68 тис. тонн вантажів і займав третє місце після Південного і Миколаївського, а по перевалці зерна – перше місце з показником 14 553,93 тис. тонн що складає майже 30 % від загального обсягу переробки 49 481,43 тис. тонн. Одночасно експортовано 871,90 тис. тонн рослинної олії [2].

Міністерство інфраструктури України планує розвиток морських портів шляхом побудови за хабовою моделлю, відходячи від внутрішньо-портової конкуренції. А порт Чорноморськ розглядають як потенційний контейнерно-зерновий хаб [3]. Виходячи з цього останні роки він динамічно розвивався в частині створення та нарощення потужностей з перевантаження продукції агропромислового комплексу, а саме: зернових вантажів та рослинної олії.

В акваторії порту функціонує 24 вантажні причали, які знаходяться на балансі ДП «Адміністрація морських портів України», та 13 вантажних причалів, які знаходяться в господарському віданні приватних юридичних компаній, що надають стивідорні послуги. Ці портові оператори утворюють п'ять груп компаній, що забезпечують функціонування спеціалізованих терміналів з переробки зернових та харчових вантажів, а саме:

1) ТОВ «Трансбалктермінал» та ТОВ «Трансгрейнтермінал», що входять до групи компаній «Kernel»;

- 2) ТОВ «ІЗТ», що належить до групи компаній «Viterra»;
- 3) ТОВ «Рисоїл Термінал» та ТОВ «Універсальний термінал Рисоїл», що входять до групи компаній «Risoil S.A.»;
- 4) ТОВ «Транс-Сервіс»;
- 5) ТОВ «Олір-Резорсіз» (ТОВ «Еко-Ресурс-Холдинг»).

Агропромисловий холдинг «Kernel» – вертикально інтегрована національна компанія, що працює в агропромисловому секторі України з 1995 року. «Kernel» – **найбільший у світі виробник та експортер соняшникової олії, провідний виробник та постачальник сільськогосподарської продукції з Чорноморського регіону на світові ринки. Контролює близько 8 % світового виробництва соняшникової олії. Земельний банк компанії складає 560 тис. га. Компанія є власником зернових терміналів «Трансбалктермінал» та «Трансгрейнтермінал» у морському порту Чорноморськ річною потужністю до 10 млн. тонн, а також олійно-екстракційного заводу «Українська Чорноморська індустрія».**

Групи компаній «Viterra» разом з українськими партнерами спільно володіє ТОВ «ІЗТ» – одним із найбільших підприємств регіону з перевантаження зернових та олійних вантажів, розташованому другому ковші Сухого лиману. ТОВ «ІЗТ» – це сучасний термінал, який постійно модернізується, має численні пункти приймання з авто та залізничного транспорту, а також, дві суднонавантажувальні машини для завантаження морських суден. Підприємство має на своїй території сучасну виробничо-технологічну лабораторію.

Компанія «Risoil S.A.» заснована у 2000 році в Женеві, Швейцарія. Відтоді компанія здійснює постійні інвестиції у розвиток портової інфраструктури України, а кількість співробітників зросла від 5 до понад 1000 працівників. Поетапно розбудовано один із найбільших терміналів «Рисоїл Термінал» з перевалки якісної олії та зернових в порту Чорноморськ. З 2020 року послуги групи компаній розширились перевантаженням навалочних і тарно-штучних вантажів. В травні 2023 року введено в експлуатацію двосторонній пірс та вперше здійснено одночасне завантаження двох суден різними видами вантажів.

ТОВ «Транс-Сервіс» працює у сфері транспортно-експедиторських послуг з 1998 року. Група розвивається у напрямку надання послуг зі зберігання та перевалки зерна. Приватна стивідорна компанія «Транс-Сервіс» працює у морському торговому порту Чорноморськ з вересня 2014 року. Зерновий термінал «Транс-Сервіс» — сучасний перевантажувальний комплекс, елеватор, який є механізованим складом підлогового типу з одноразовим зберіганням 50 тис. тонн зернових. Для збільшення вантажообігу компанія «Транс-Сервіс» орендувала на 44 роки три ділянки в порту, загальною площею 5 га і займається розширенням складських потужностей свого терміналу.

Компанія «Олір Резорсіз» є одним з провідних наливних терміналів України і надає послуги з приймання, зберігання і відвантаження рослинних олій в експортному та імпортовому напрямках в порту «Чорноморськ. Потужності з перевалки становлять до 1 млн. тонн на рік. Термінал здійснює перевалку соняшникової (включаючи високоолеїнову і рафіновану), соєвої, ріпакової і тропічної олії. В 2017 році «Олір Резорсіз» почав перевалку навалочних вантажів (шрот, ячмінь, кукурудзу, пшеницю та інші) через склад підлогового зберігання потужністю 50 тис. тонн, який розташований на території порту.

В міру можливостей активно розвиває свою зернові потужності державна стивідорна компанія – ДП «Морський торговельний порт Чорноморськ».

Вантажообіг (укрупнено) найбільших портових операторів зерна і рослинної олії за останні п'ять років наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Вантажообіг портових операторів, в т.ч. продукції АПК, сумарно за період 2018 – 2023 (8 міс.) рр., тис. тонн

№	Портовий оператор	Разом
1	СП ТОВ "ТРАНС- БАЛКТЕРМІНАЛ"	32 306,076
	в т.ч. зернові	31 734,112
	в т.ч. рослинна олія	571,964
2	ТОВ "ІЗТ"	16 364,429
	в т.ч. зернові	16 186,651
	в т.ч. рослинна олія	177,778
3	ТОВ СП "РИСОЛІ ТЕРМІНАЛ"	10 519,116
	в т.ч. зернові	7 245,414
	в т.ч. рослинна олія	3 205,867
4	ТОВ "ФРАМ ШИПІНГЕДЖЕНСІ"	6 531,931
	в т.ч. зернові	6 515,611
5	ТОВ "ОЛІР РЕЗОРСІЗ"	2 704,755
	в т.ч. зернові	634,407
	в т.ч. рослинна олія	1 963,714
6	ТОВ "ТРАНС- СЕРВІС"	3 445,754
	в т.ч. зернові	3 067,364
7	ДП "МТП "ЧОРНОМОРСЬК"	23 185,759
	в т.ч. зернові	3 914,591
8	ТОВ "СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ ЗЕРНОВИЙ ТЕРМІНАЛ ЧОРНОМОРСЬК"	277,843
	в т.ч. зернові	277,843
9	ТОВ "УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТЕРМІНАЛ РИСОЛІ"	949,300
	в т.ч. зернові	590,085
10	ТОВ "ЧОРНОМОРСЬКИЙ РИБНИЙ ПОРТ"	15 721,224
	в т.ч. зернові	767,923
	ВСЬОГО зернові	70 934,0
	ВСЬОГО рослинна олія	5 919,32

Джерело: складено автором на підставі оперативних даних Чорноморської філії ДП «Адміністрація морських портів України».

Крім того, на території порту функціонують ще низка портових операторів, які використовують інфраструктуру (склади, територію, перевантажувальне обладнання) інших портових операторів, насамперед ДП «МТП «Чорноморськ», а також інфраструктуру загального

користування, що входить до господарського відання ДП «АМПУ» (гідротехнічні споруди, автошляхи, залізничні шляхи, об'єкти енергозабезпечення) та обліковується на окремому балансі Чорноморської філії ДП «АМПУ». Складські та виробничі потужності таких портових операторів переважно знаходяться поза межами території порту.

Зазначені компанії, що забезпечують функціонування спеціалізованих терміналів з переробки зернових та харчових вантажів, вносять значні інвестиції у розвиток існуючої портової інфраструктури, закупівлю обладнання, розбудову нової інфраструктури для підвищення вантажообігу.

Потенціал морського порту Чорноморськ в системі експортних поставок продукції агропромислового комплексу значний і надзвичайно важливий для економіки країни, про що свідчить активний розвиток порту за останні п'ять років.

Росія запровадила морську блокаду України, придушуючи її аграрний експорт. Але, незважаючи на існуючі складнощі, морський порт Чорноморськ та його портові оператори відновлюють можливості для експорту продукції АПК, знаходячи сумісно з військовими ЗСУ безпечні для судноплавства морські коридори.

Література

1. Свірідова С.С., Захарченко Ю.О. Основні шляхи та резерви потенціалу розвитку морських портів України. Економіка: реалії часу. № 5 (57), 2021. С. 94. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/91.pdf>. Дата звернення: 02.10.2023.

2. Морпорти скоротили вантажообіг на 4 % у 2021 році. Порти України. №1 (213), лютий 2022 року. Одеса, С. 48-51.

3. Міністерство інфраструктури представило інвестиційний проект для порту «Чорноморськ». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/news/28860.html> (дата 08.08.2017). – Назва з екрану. Дата звернення: 03.10.2023.

13.	Голод В.В., Євдокімова М.О. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ.....	45
14.	Гордієнко Л.А., Пасічник Ю.В. ЗАРУБІЖНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ФЕРМЕРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	49
15.	Грищенко А.В. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	54
16.	Гуркіна Н.А., Замлинський В.А. ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВАХ	58
17.	Добрянська Н.А., Черноусова С.С. МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ У ГАЛУЗІ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ ПІДТРИМКИ СТАЛОСТІ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ.....	62
18.	Донець Л.Я., Мунтян І.В., Долинська О.О. РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ДИЗАЙНУ В УСПІШНОСТІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМПАНІЙ.....	65
19.	Калишин Д.О., Куницька Н.Б. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКО-ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	68
20.	Кемза Р.Г., Євдокімова М.О. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	73
21.	Кириухін А.В., Афанасьєва О.К. ПОТЕНЦІАЛ МОРСЬКОГО ПОРТУ ЧОРНОМОРСЬК В СИСТЕМІ ЕКСПОРТНИХ ПОСТАВОК ПРОДУКЦІЇ АПК.....	76
22.	Коваленко-Марченкова Є.В., Бут К.А. CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INNOVATION SYSTEM.....	80
23.	Корват О.В. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ БІЗНЕС-ЕКОСИСТЕМ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	84
24.	Красногорська А.В., Савченко Т.В. РОЛЬ СИТУАТИВНОГО МАРКЕТИНГУ У ПРОСУВАННІ ПРОДУКТУ.....	88
25.	Кулаковська Т.А., Випирайлов А.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРІБНОЇ ГАЛУЗІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	90